

МЕЖДУКУЛТУРНО СРАВНЕНИЕ НА БАРИЕРИТЕ ПРЕД ПРОФЕСИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА ЖЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ И ПОЛША

Соня Драгова

The aim of the present research is to identify and compare those factors, which hinder career development of women in Bulgaria and Poland. Reasons, which cause problems to career development are described in the literature as barriers or constrains at individual, family, organizational and social levels. Transition in the Eastern European countries from centralized planning to market economy has a strong effect on work status of women and put to the test their professional development. In spite of these common trends in contemporary situation in Bulgaria and Poland, we expected some cross-cultural differences in perception and assessment of different types of barriers to finding a job and career advancement, caused by the historical and cultural specificity and specific conditions of political and economic transitions in both countries.

Социално-политическите, икономическите и културните промени, настъпили след 1989 г. в източноевропейските общества, оказват силно влияние върху трудовата дейност и професионалната заетост на хората. Настъпилите трансформации са свързани със сериозни модификации в организацията на труда, начина на разпределение на резултата от него, формата на собственост върху средствата за производство, което води до изменения в организационната структура и култура. Настоящото изследване се интересува от професионалното развитие на жените и по-специално от различните фактори, които го възпрепятстват. Преходът в Източна Европа дава силно отражение върху трудовото положение на жените в България и Полша, както и в целия регион, и поставя на изпитание тяхната професионална реализация.

В психологическата литература трудностите, възпрепятстващи развитието на професионалната кариера, представляват специфични фактори на равнище индивид, семейство, организация и общество, които се възприемат като бариери. Крайтс дефинира бариерите като

неблагоприятни, осуетяващи условия, които възпрепятстват кариерното развитие. Тя описва два типа бариери пред кариерата: вътрешни конфликти (Аз-концепция, мотивация за постижение) и външни фрустрации (дискриминацията на работното място и заплащането) (Crites, 1969; цит. по Swanson & Woitke, 1997, p. 444). Суонсън и Йотке определят бариерите като „събития или условия, намиращи се или в личността, или в нейната среда, които затрудняват професионалния прогрес“ (Swanson & Woitke, 1997, p.446).

В настоящото изследване е използвана класификационната система на Суонсън и Токар, според която се идентифицират три категории бариери:

- социално-междulichностни бариери — включват балансирането на кариера-семејство и справянето със задълженията на множеството роли.
- атитюдни бариери — те са вътрешни по характер и включват Аз-концепция, нагласи към труд, мотивация за постижение, страх от успех, интереси.
- интеракционни бариери — обхващат демографските характеристики (пол, възраст, раса), дискриминацията, трудовата среда, организационната структура и култура (Swanson & Tokar, 1991, цит. по McWhirter et al., 1998, p. 453).

Цел на изследването

Целта на изследването е да се идентифицират и сравнят възприеманите бариери, които затрудняват професионалното развитие на жените в Полша и България. Разглеждат се бариерите пред два основни етапа от развитието на кариерата: намиране на работа и израстване в кариерата. Въпреки някои прилики в съвременната политическа и икономическа ситуация на България и Полша се очаква наличието на известни междукултурни и полови различия във възприемането и оценяването на различните типове фактори, възпрепятстващи успешната професионална реализация, породени главно от културно-историческата и икономическата специфика на двете страни.

Извадка

Изследвани са общо 806 души: 300 българи (148 жени, 152 мъже; 188 студенти, 112 работещи) и 506 поляци (340 жени, 166 мъже; 205 студенти, 301 работещи).

Методика

За целта на настоящото изследване са разработени две методики — Скала за оценяване на трудността на възприетите бариери пред намирането на работа и Скала за оценка на трудността на възприетите бариери пред напредъка в кариерата, които се основават на споменатата по-горе класификация на Джейн Суонсън и отчасти се опират на нейния